

X. Aktuális Flóra- és Vegetációkutatás a Kárpát-medencében

nemzetközi konferencia

Recent Flora- and Vegetation Research in the Carpathian Basin X.

International Conference

Szerkesztette – Edited by:

SCHMIDT Dávid – KOVÁCS Miklós – BARTHA Dénes

**Nyugat-magyarországi Egyetem, Erdőmérnöki Kar
Növényteni és Természetvédelmi Intézet**

Sopron, 2014. március 7-9.

**University of West-Hungary, Faculty of Forestry
Institute of Botany and Nature Conservation**

7-9th March 2014. – Sopron, Hungary

Kiadó – Published by:

Nyugat-magyarországi Egyetem Kiadó
University of West Hungary Press

ISBN 978-963-334-153-7

**A konferenciakötetben megjelentetett absztraktok
ajánlott hivatkozási formája – Recommended citation:**

BORHIDI A. (2014): Gondolatok az erdők jövőjéről és a jövő erdeiről. In: SCHMIDT D. – KOVÁCS M. – BARTHA D. (szerk.): X. Aktuális Flóra- és Vegetációkutatás a Kárpát-medencében nemzetközi konferencia absztraktkötete. – Nyugat-magyarországi Egyetem Kiadó, Sopron, p. 17.

CSETE S. – ÓHIDI-LÉGMÁN A. – PUNGOR B. – LÓRINCZ P. – CSICSEK G. – PARTOS K. – MÁNYOKI G. (2014): Az aljnövényzet és mikroélőhelyek kapcsolata bükkösök mesterséges lékjeiben a Kelet-Mecsekben. In: SCHMIDT D. – KOVÁCS M. – BARTHA D. (szerk.): X. Aktuális Flóra- és Vegetációkutatás a Kárpát-medencében nemzetközi konferencia absztraktkötete. – Nyugat-magyarországi Egyetem Kiadó, Sopron, pp. 22–23.

Posztterek – Posters	118
BABAI Dániel – VALKÓ Orsolya – TÖRÖK Péter – ALBERT Ágnes – TÓTH Katalin – DEÁK Balázs – KELEMEN András – MIGLÉCZ Tamás – TÓTHMÉRÉSZ Béla – MOLNÁR Zsolt:	
A szénamurha (szénatörök) szórásának hatása irtásrétek fajgazdagságára Gyimesben (Keleti-Kárpátok, Románia).....	119
Ladislav BAKAY – Katarína ROVNÁ – Ján KOLLÁR:	
Utilization of botanical roses in urban context in Nitra	120
BALÁZS Viktória Lilla – FILEP Rita – BENCSIK Tímea – PÁL Róbert – FARKAS Ágnes:	
A vadcsicsóka (<i>Helianthus tuberosus</i> L.) vizes kivonatának hatása a <i>Sinapis alba</i> L. csírázására és növekedésére	122
BALOGH Lajos – NÉMETH Anikó – MAKRA Orsolya – SZATMÁRI Mihály:	
Tapasztalatok lőszgyep specialista növényfajok propagulumainak szaporításáról.....	123
BALOGH Lajos – CSIKY János – DANCZA István – JENEY Endre† – KULCSÁR Máté – PÁL Róbert – WIRTH Tamás:	
Egy kerti szökevény, az indiai számóca (<i>Potentilla indica</i>) magyarországi elterjedése és társulási viszonyai	125
BARNA Csilla – LISZTES-SZABÓ Zsuzsa:	
A mocsári kockásliliom (kotuliliom) fajmegőrzési tervezete	126
BARNA Csilla – ZAGYVAI Gergely – BARTHA Dénes:	
A Rába-ártér változása Pápac és Ostffyasszonyfa között történeti térképek alapján.....	127
BATA Kinga – VARGA Ildikó – ÁDÁM Szilvia – BAGOLYNÉ GENG Imola – KOCZKA Krisztina – ZSEMBERY Zita – ÉRDINÉ SZEKERES Rozália:	
Közösségi jelentőségű élőhelytípusok természetvédelmi helyzete hazánkban az élőhelyvédelmi irányelv 17. cikke szerinti jelentés alapján.....	128
BATA Kinga – BAGOLYNÉ GENG Imola – ÁDÁM Szilvia – KOCZKA Krisztina – VARGA Ildikó – ZSEMBERY Zita – ÉRDINÉ SZEKERES Rozália:	
Közösségi jelentőségű növényfajok természetvédelmi helyzete hazánkban az élőhelyvédelmi irányelv 17. cikke szerinti jelentésalapján.....	130
BÁTORI Zoltán – CSIKY János – FARKAS Tünde – E. VOJTKÓ Anna – ERDŐS László – KOVÁCS Dániel – WIRTH Tamás – KÖRMÖCZI László – VOJTKÓ András:	
Az Aggteleki-karszt és a Mecsek hegység dolinánövényzetének természetvédelmi értéke	132
BAUER Norbert:	
Monitoring of scrubby and descrubbed stands of dry grasslands (Eastern-Bakony, Hungary)	134
BIRÓ Marianna – MOLNÁR Zsolt – SZITÁR Katalin – HORVÁTH Ferenc – BAGI István:	
Hosszú-távú táj- és vegetációváltozások vizsgálata a Kiskunsági-homokhátság területén.....	135

BIRÓ Marianna – CZÚCZ Bálint – MOLNÁR Zsolt – CSATÁRI Bálint – RÉVÉSZ András – HORVÁTH Ferenc:

A gyepcsökkenés természeti és társadalmi háttérváltozói a Duna-Tisza közén..... 137

BOLLA Bence – FILOTÁS Zoltán:

A leégett Bugaci Nagyerdő természetvédelmi-erdészeti kezelése 138

BÖHM Éva Irén:

Tájtörténet, tájhasználat a Pilis nyugati peremén III. Pilisborosjenő tájtörténete 140

CZÓBEL Szilárd – TRENÝIK Petra – BERECS Tibor – SALÁTA-FALUSI Dénes – MOLNÁR Marianna – SCHELLENBERGER Judit – BÖSZE Dániel – SZIRMAI Orsolya – BARCZI Attila:

Rekonstruált gyertyánelegyes mezei juharos tölgyes társulás tölgyújulatának és gyomviszonyainak vizsgálata..... 141

CSER Anna – KOVÁCS Dániel – WIRTH Tamás – CSIKY János:

Abaliget flórája egy aktuális hálótérképezés és az irodalmi adatok tükrében..... 142

CSERVENKA Judit – MÉSZÁROS András – SIMON Pál – BAUER Norbert:

Új *Primula farinosa* L. állomány a Tapolcai-medencében 143

CSICSEK Gábor – ORTMANN-NÉ AJKAI Adrienne:

Az újulat összetételének és ragottságának vizsgálata lékes feltújtóvágásokkal kezelt alföldi kocsányos tölgyesben..... 144

CSIKY János – ATKÁRI Bianka – DEME Judit – CSIKYNÉ RADNAI Éva:

Tözegmohás úszólápok a Mecsekben 146

CSISZÁR Ágnes – KORDA Márton – ZAGYVAI Gergely – TIBORCZ Viktor – SÜLE Péter – ŠPORČIĆ Dean – BARTHA Dénes:

Átalakító üzemmódban kezelt gyertyános-tölgyes erdőrészletek újulatának vizsgálata a Soproni-hegység területén..... 147

DEMETER László:

A Dél-Nyírségi lápok védett növényeinek elterjedése a Természetvédelmi Örszolgálat által gyűjtött adatok alapján..... 149

Rita FILEP – Viktória Lilla BALÁZS – Tímea BENCSIK – Róbert PÁL – Ágnes FARKAS:

Allelopathic effects of wild Jerusalem artichoke (*Helianthus tuberosus* s. l.) in the field and in the laboratory 150

FÖDI Attila – PAPP Viktor:

Az ehető és gyógyhatású, védett taplófaj, a *Grifola frondosa* (Polyporales, Basidiomycota) magyarországi elterjedése és újabb lelőhelyei 152

Tőzegmohás úszólápok a Mecsekben

Floating bogs with *Sphagnum* in the Mecsek Mts

CSIKY János – ATKÁRI Bianka – DEME Judit – CSIKYNÉ RADNAI Éva

A lápok Magyarország egyik legveszélyeztetettebb élőhelytípusai közé tartoznak, ezért mindig kiemelt fontosságú, megkülönböztetett objektumai voltak a hazai természetvédelemnek, flóra- és vegetációkutatásnak.

Ritkaságuknál fogva a hazai tőzegmoha előfordulások szinte pontszerűen feltártak, így jól ismert, hogy a Mecsekben is vannak *Sphagnum* spp. állományok. Az irodalmi adatokból kiderül, hogy a hegység nyugati felében, triász és perm homokkővön ill. konglomerátumon található vízfolyások mentén, tavacsákban előforduló négy faj (*S. recurvum*, *S. capillifolium*, *S. squarrosum*, *S. fimbriatum*) kisebb, foltos állományainak kimutatásáról van/volt szó.

Annak ellenére, hogy a hazai tőzegmohás lápok száma klimatológiai okokra visszavezethetően igen alacsony, az utóbbi évtizedekben is kerültek elő újabb, reliktum fajokban bővelkedő élőhelyek (pl. É-Alföld, Ny-Magyarország). A Mecsek növényzetet leíró legutóbbi, összefoglaló munkákban ugyan nem esik szó úszólápokról, 2013 tavaszán azonban több újabb tőzegmoha előfordulás felfedezése mellett két tőzegmohás úszólápra is feltűnt a hegység nyugati peremén. A jakabhegyi vörös homokkővön, *Genisto pilosae-Quercetum polycarpae* állományok ölelésében, feltehetőleg mesterséges mederben kialakult, többé-kevésbé állandó vizű tavacsákban a *Sphagnum fimbriatum* 20-40 cm vastag tözege az uralkodó. A triász mészkővön, *Helleboro odori-Fagetum* állománnyal körbevett dolinában található lombtőzegen viszont a *Sphagnum squarrosum* csak kisebb, ritkás foltban jelenik meg. Mindkét úszólápon előkerültek a hegységre új, lápi fajok: homokkővön a *Carex pseudocyperus*, mészkővön a *Calliergon cordifolium*. Földrajzi elszigeteltségüknél (areahatáron), kis kiterjedésüknél és feltehetőleg fiatal koruknál fogva azonban e víztestek lápi fajokban meglehetősen szegények.

Az állományok flórájának felmérése mellett cönológiai felvételezést és vízkémiai méréseket is végeztünk. Permi homokkővön, a *Sphagno-Salicetum cinereae* iniciális stádiumai mellett megtalálható a *Sphagno-Utricularietum* egy igen szokatlan, helyi változata, melyben a *S. fimbriatum* az *Utricularia australis*-szal együtt fordul elő. Triász mészkővön igen szépen fejlett, de fajszegény *Sphagno-Salicetum cinereae* állomány mellett, *Riccia rhenana*-s nyílt vízfelületek is jellemzőek. A vízkémiai mérések alapján kiderült, hogy a tőzegmohás úszólápok enyhén savas-semleges, sárgásbarna színű, disztróf víztesteken alakultak ki. Hasonló adottságú (fekvés, méret, mélység, vízkémiai paraméterek) tavacsák a hegységben többfelé is megtalálhatók. Ezeken tőzegmohák, vagy úszólápok előfordulását nem, csupán a nádas-öv fajainak kisebb, úszó gyepfoltjait észleltük. Az itt található, reduktív vizekben felhalmozódó tőzeg döntő részben az erdei fák (*Carpinus betulus*, *Fagus sylvatica*, *Quercus petraea* agg., *Salix cinerea*) nekromasszájából származik.

Vissza: TARTALOMJEGYZÉK

Jakabhegyi homokkő

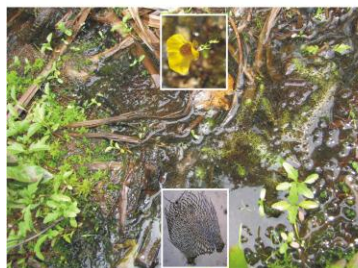
1. ábra A jakabhegyi homokkővön, *Genisto pilosae-Quercetum polycarpae* állományok ölelésében, feltehetőleg mesterséges mederben kialakult láptó

2. ábra A többé-kevésbé állandó vizű tavcskában a *Sphagnum fimbriatum* 20-40 cm vastag tőzege az uralkodó

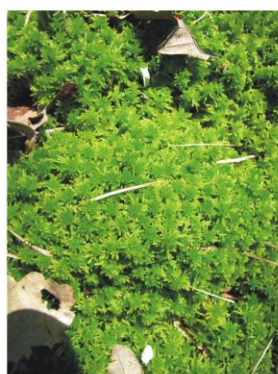
3. ábra Egy kisebb-többől kidagadó *Sphagnum fimbriatum*, *Polytrichum* spp. és *Aulacomnium palustre* párnák

4. ábra A permi homokkővön, a *Sphagno-Salicetum cinereae* inicialis stádiumai mellett megtalálható a *Sphagno-Utricularietum* egy igen szokatlan, helyi változata

5. ábra A Jakab-hegy déli lábának vízszivárgásos, lápos élőhelyein tömeges faj az *Aulacomnium palustre*

11. ábra A Jakab-hegy déli lábának vízszivárgásos, lápos élőhelyein leggyakoribb tőzegmoha faja a *Sphagnum fimbriatum*

12. ábra A Jakab-hegy déli lábának vízszivárgásos, lápos élőhelyein csak kisebb foltokban jellemző a *Sphagnum recurvum* agg.

6. ábra A triász mészkővön, *Helleboro odori-Fagetum* állománnyal körbevett, láptavat életű dolina

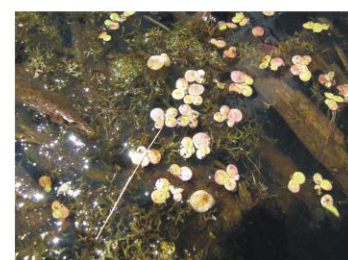
7. ábra Az úszó lápszegitek tőzege a lombkorona nekromasszájából származik

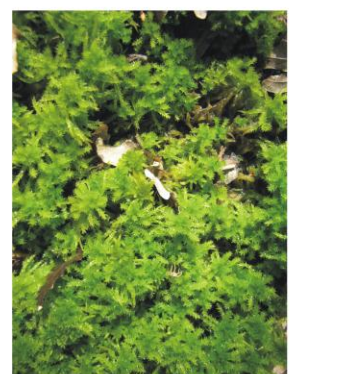
8. ábra A Száraz-tó alsó dolinjában eltávolították a lombkorona meghatározó fajtát, a *Salix cinerea*-t

9. ábra A dolinákban fejlődő úszólápok tömeges faja a *Calliergon cordifolium*

10. ábra A *Riccia rhenana* telepeit minden bizonnyal a vadrcéék hurcolták be. A dolinák redukív vizeiben igen jól fejlődnek

13. ábra Mindkét típusban megjelenhet a *Sphagnum squarrosum*

During an intensive field research several small patches of floating fens were discovered in the Mecsek Mts. These stands occur in small depressions with more or less perennial, stagnant, dystrophic, from acidic to neutral water bodies. Some of these cavities are relatively young (less than 100 years), man-made formations of triassic sandstone surfaces. The rest occur in sinkholes of the triassic limestone karst area in the Western Mecsek Mts. *Sphagnum* stands can be found in both type of these fens, *S. fimbriatum* in sandstone cavities, while *S. squarrosum* in a doline. All stages of the floating fen succession were observed in this relatively small area, starting with floating reed carpets (*Glyceria fluitans*, *Lythrum salicaria*, *Solanum dulcamara*, *Scirpus lacustris*) up to the *Sphagno-Salicetum cinereae* stands. The small fragments of *Sphagno-Utricularium* with *S. fimbriatum* and *Utricularia australis* are worth for mention, since this vegetation type is unique in Hungary and this species combination is very unusual in the flooded fens of Europe. Some floristic data are also important, since they mean new species to the Mecsek Mts. (e.g. *Calliergon cordifolium*, *Carex pseudocyperus*) while others report on rare introduced taxa (e.g. *Lemma turionifera*, *Riccia rhenana*). These stands are the southernmost floating fens with *Sphagnum* species in Hungary.

A lápok Magyarország egyik legveszélyeztetettebb élőhelytípusai közé tartoznak, ezért mindig kiemelt fontosságú, megkülönböztetett objektumai voltak a hazai természetvédelemnek, flóra- és vegetációkutatásnak. Ritkaságuknál fogva a hazai tőzegmoha előfordulások szinte pontoszerűen feltártak, így jól ismert, hogy a Mecsekben is vannak *Sphagnum* spp. állományok. Az irodalmi adatokból kiderült, hogy a hegység nyugati felében, triász és permi homokkővön ill. konglomerátumon található vízfolyások mentén, tavcskákban előfordul négy faj (*S. recurvum*, *S. capillifolium*, *S. squarrosum*, *S. fimbriatum*) kisebb, foltoszerű állományainak kimutatásáról van/volt szó. Annak ellenére, hogy a hazai tőzegmohás lápok száma klimatológiai okokra visszavezethetően igen alacsony, az utóbbi évtizedekben is kerültek elő újabb, reliktum fajokban bővelkedő élőhelyek (pl. É-Alföld, Ny-Magyarország). A Mecsek növényzetét leíró legutóbbi, összefoglaló munkákban ugyan nem esik szó úszólápokról, 2013 tavaszán mégis több újabb tőzegmoha előfordulás felfedezése mellett két tőzegmohás úszólápra is leltünk a hegység nyugati peremén. A jakabhegyi vörös homokkővön, *Genisto pilosae-Quercetum polycarpae* állományok ölelésében (1. ábra), feltehetőleg mesterséges mederben kialakult, többé-kevésbé állandó vizű tavcskában a *Sphagnum fimbriatum* 20-40 cm vastag tőzege az uralkodó (2. ábra). A triász mészkővön, *Helleboro odori-Fagetum* állománnyal körbevett dolinában található lombtőzezen viszont a *Sphagnum squarrosum* csak kisebb, ritkás foltban jelenik meg (6. ábra). Mindkét úszólápon előkerültek a hegységre új, lápi fajok: homokkővön az *Aulacomnium palustre* (5. ábra), mészkővön a *Calliergon cordifolium* (9. ábra). Földrajzi elszigeteltségüknél (areahatáron), kis kiterjedésüknél és feltehetőleg fiatal koruknál fogva azonban e víztestek lápi fajokban meglehetősen szegények. Az állományok flórájának felmérése mellett cönológiai felvételezést és vízkémiai méréseket is végeztünk. Permi homokkővön, a *Sphagno-Salicetum cinereae* inicialis stádiumai mellett megtalálható a *Sphagno-Utricularietum* egy igen szokatlan, helyi változata, melyben a *S. fimbriatum* az *Utricularia australis*-szal együtt fordul elő (4. ábra). Triász mészkővön igen szépen fejlett, de fajszerű *Sphagno-Salicetum cinereae* állomány mellett, *Riccia rhenana*-s nyílt vízfelületek is jellemzőek (10. ábra). A vízkémiai mérések alapján kiderült, hogy a tőzegmohás úszólápok enyhén savas-semleges, sárgásbarna színű, disztróf víztesteken alakultak ki (1. táblázat). Hasonló adottságú (fekvés, méret, mélység, vízkémiai paraméterek) tavcskák a hegységben többfelé is megtalálhatók. Ezeken tőzegmohák, vagy úszólápok előfordulását nem, csupán a nádas-öv fajainak kisebb, úszó gyeppoltjait észleltük. Az itt található, redukív vizekben felhalmozódó tőzeg döntő részben az erdei fák (*Carpinus betulus*, *Fagus sylvatica*, *Q. petraea* agg., *Salix cinerea*) nekromasszájából származik (7. Ábra).

1. táblázat A Nyugat-Mecsek délies és északias lejtőin kialakult tőzegmohás úszólápok jellemzői

alapkőzet/ basic rock	homokkő/ sandstone	mészkő/ limestone
meder eredete/ origin of bottom	man-made cavity	natural, dolina
környezet/ vegetation context	acidophilous oak wood	beech wood
lakott terület távolsága/ nearest settlement	20 m	1400 m
lejtés/ declination	délies/ southern	északias/ northern
pH	4.8 - 5.8	5.8 - 6
H ₂ O hőmérséklet/ temperature [°C]	19-25	16-17
H ₂ O mélység/ depth [cm]	30-150	180
Tszf. magasság/ altitude a.s.l. [m]	165	310
Jellemző fajok/ species characteristic of fens		
<i>Aulacomnium palustre</i>	+	
<i>Calliergon cordifolium</i>		+
<i>Calliergonella cuspidata</i>		+
<i>Carex pseudocyperus</i>	+	
<i>Dryopteris carthusiana</i>	+	+
<i>Polytrichum commune</i>	+	
<i>Riccia rhenana</i>		+
<i>Sphagnum fimbriatum</i>	+	
<i>Sphagnum squarrosum</i>		+
<i>Utricularia australis</i>	+	